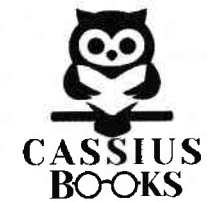

LBRIS

We know
books

Nina Marcu

**Cumpăna unei
vieți**

Există aici și o documentare amănunțită și facultatea imaginativă de a închipui, sub speța verosimilului, portrete, atitudini umane și circumstanțe epice, după o undă de poezie, un lirism subteran dă un palmit aparte scrisului. Observabilă este, de asemenea, puterea de a ridica la simbol faptele, de a le descifra „un dincolo”, un caracter universal și etern.

Deja stăpână pe uneltele unui prozator așezat cu siguranță pe teritoriul investigației sale, doamna Nina Mariana Marcu ne ocazionalizează întâlnirea cu o conștiință reflexivă și cu un condei ferm.

Prof. Nicolae Boaru
Directorul Bibliotecii „Nicolae Iorga”

Cumpăna unei vieți

În asfințitul sineliu, razele jucăușe ale soarelui păreau că dansează șturlubatic printre ramurile nucului bătrân, bătrân - de când lumea - răsărit acolo cine știe din ce plisc de cioară scăpat. Nimeni nu-și făcea probleme din pricina originii lui, a nucului, era acolo, parcă, de când veacul. De când fusese răstignit Iisus. De când, la drept vorbind, era și câmpul. Doar, în miez de vară, când arșița potopea pământul și cerul și aerul, cei care aveau locuri prin preajmă se refugiau aici, la umbra lui, unde puteau sfida, câteva clipe, căldura ce toropea totul. Doar câteva clipe căci, prin umbrarul des al copacului, soarele își făcea, viclean, repede loc. Și trudea iar. Și năpăstuia iar. Și, spus la obiect, ardea iar. Soare de câmpie... Soare nestrunit de nicio urmă de vânt sau de nor. Soare incandescent. Soare, în fond, de Bărăgan. Dar oamenii, cu toată vîpia – oricum, era mai răcoare aici, sub nuc, ca în plin câmp, unde pământul dădea de-a dreptul în clocot – mâncau una, alta, sub ramurile nucului sau își întindeau pur și simplu, într-un răgaz binemeritat, oasele ostenite de muncă. Răcoarea binefăcătoare, umbra îndesită, miasma specifică nucului, verdele crud al frunzelor, toate acestea îi ajutau să se întoarcă oarecum refăcuți la lucrul câmpului. Deși în popor se spune că nu-i a bună să te tolănești la odihnă ori taclale, ziua ori noaptea, sub uș astfel de copac. Că aduce, zice-se, boală de plămâni celui care adăstează aici și atrage, mai ceva ca fata mare liota de flăcăi, trăsnetul. Ce-i drept, nici boleșniță, nici descărcări electrice nu s-au prea pomenit

în jurul și din pricina bătrânului nuc. Ceea ce se prea poate să infirme regula nescrisă și zicerea bătrânească.

Și munca asta, truda asta a țăranilor pe câmpul nesfârșit, de-o vreme cu nucul și cu eternitatea, parcă nu se mai găta niciodată. De când băteau în linia orizontului, cioc, cioc, cârdurile de cocori, până pica, avan, bruma peste tot, aveau oamenii treabă pe aici. De când făcea aurora ochi, până dădea, bezmetică, luna peste noaptea neagră. Ba și în nopțile zălude, cu vâhuri doar cenușii, nu cernite, așternute peste lume, erau destui, chiar mulți oameni pe câmpul ăsta – binecuvântarea și blestemul țăranului în egală măsură - și se năruiau tot muncind la fân, la lucernă, la porumb, la grâu, la floarea soarelui, la ce avea fiecare pe aici. Adesea, zvon de glasuri se înălța spre creștetul copacului. Uneori târăgănat, ca viața lor, alteori strident, ca bubuitul de tun din tranșee.

Capacul însă, misterios, abrupt, puternic, tăcea. Ca un uriaș ce străjuiește un imperiu, o lume, un univers, dar condamnat de o vrăjitoare nebună la tăcere. Doar foșnetul ramurilor, adesea, pare că arată vaietul și vuietul copacului. Doar frunza care cântă uneori în bătaia vântului spune, parcă, povestea nucului. Și umbrele nebune care joacă în faptul serii par a relatea câte ceva despre misterele lui. Dar, dacă nu iei seama la toate astea, nucul e doar un nuc. Un pom, acolo, netăiat, nescul, neosândit de mâna omului. Cu coaja măcinată de cari și cu tulpina groasă, cât trunchiul a doi bărbați puternici. Cu crengile împrăștiate până hăt departe, în inima câmpului. Cu rădăcinile ca niște mațe de monstru puternic. Cu soarele jucând pieziș prin frunziș. Din loc în loc, ciocăniturile făcuseră în scoarța albicioasă, tot doftoricindu-l, găuri de să strecori pumnul înăuntru. Și de sus în jos și invers, boii Domnului traversau, ca niște hoarde barbare, întreaga suprafață a trunchiului.

În mijlocul câmpului, așa, fără niciun alt confrate asemenea lui, nucul era singurul refugiu pentru țărani, dar și singurul punct de reper. De la el se pornea numărarea rândurilor cu porumb, să zicem, el era, dacă se indica vreunui locul, semnul după care să se ghideze, ca să-l găsească. În rest, câmp întins. Vast. Fără sfârșit, parcă. Fără nicio ridicătură, fără niciun morman, fără niciun dâmb. Câmpia - chiar mărginașă fiind - Bărăganului... De unde văioage, de unde umflături, dacă aici natura nu scuipe deloc, ca în alte părți, pietre și bolovani și stânci? Poate de aceea și linia orizontului părea, așa unduindă cum era, una cu șesul fără liman.

Gândul bărbatului pierdut tainic prin lentoarea câmpiei parcă bate, obsesiv, pasul pe loc: „sunt treisprezece... Treisprezece... Sunt treisprezece. Suntem treisprezece!”. Da, treisprezece... Toți se vor duce de-acasă, de la căldura căminului lor, aiurea, în lumea asta mare. Toți vor pleca prin locuri străine, pustiite și dușmane. Toți vor lua drumul necunoscutului, al neantului, al pecinginii usturătoare. Toți vor pleca departe, departe, cine știe pe unde, dar, oricum, departe de satul lor și de vatra părintească și de tot ce au aici. „Treisprezece - se gândește bărbatul care, parcă, face parte din peisajul câmpiei, e nu de-al ei, ci chiar una cu ea - asta e cifră blestemată, aducătoare de năpastă, de belea, de ghinion. Nu așa se spune din bătrâni că e? Așa se spune. Zicerile vechi nu s-au iscat fără rost în lume. Ele au un miez, un sâmbure de adevăr, sunt întemeiate pe întâmplări petrecute în realitate. Și, poate, taman eu dintre toți treisprezece de se duc de la casa lor, voi fi ăla care să fie afurisit și nenorocit. Mă bate, nu știu de ce, gândul ăsta, presimțirea asta, sentimentul ăsta. Mi s-a cuibărit în minte și în inimă pustiul ăsta de gând. Și de sentiment. Nu știu de ce. Doar

m-am pomenit cu el. A venit așa, ca o coțofană în nucul ăsta. A prins din zbor o cracă și, mintenaș, și-a clădit cuib trainic. Cum să-l stric? Cum să alung pasărea nenorocirii, dacă a făcut, iute, pui? Da. Eu... Eu o să fiu ăla năpăstuit. Eu o să fiu lovit de soartă. Mie o să-mi oprească Dumnezeu zborul. Pe mine o să mă sacrifice. Nu știu de ce. Nu știu nici cum. E un preț, e o plată pe care trebuie să le suport. Dar, Doamne, ce viață am mai avut și eu. Ce viață! Și, uite, când să zic hop că am trecut pârleazul, când să zic gata nenorocirilor, când să zic că sunt stăpân pe picioarele mele, pe viața mea, pe rostul meu, las tot și m'ăc departe, departe, cine știe unde, la ce margine de lume, pe coclauri neștiute!"

Încurcate sunt, la ceasul tăcut și fierbinte, încă, al asfînțitului, gândurile bărbatului tânăr, de sub nuc. Încurcate ca firele de lână din ghemul stâlciat de pisică. Încurcate ca lăncile soarelui printre rămurelele din copacul ăsta. Încurcate, mai ales, ca destinul parcă proorocit bezmetic de el, care avea să-i poarte pașii, ehei, mai bine de jumătate de secol. Oare dacă, în tăcerea câmpului, gândurile tânărului n-ar fi bubuit astfel, duhnind a nenorocire și a amar, soarta s-ar fi așternut peste el, la fel, mustind de rău și de rele, de inevitabil și de neprevăzut? Greu de spus, greu de făcut o așa precizare. Poate că și fără întunericul din ele, destinul s-ar fi scris cum fusese ursit să se scrie. Cine mai știe?

În răcoarea nopții de vară, care stă să se prăvălească asiduu - lumea oricum o aștepta, după zăpușeala de peste zi - peste sat, peste câmp, peste nuc gândurile neclare se împletesc aiuritor cu amintirile dragi sau nu, cu răzvrătirea interioară, ajunsă la cote de avarie, cu durerea acerbă care seacă la inimă, de acerbă ce-i. E, mai mult ca niciodată, mai mult ca oricând, răvășit bărbatul cu

gândurile. Multe a trecut el și prin multe, dar una ca asta nu i-a fost dat să trăiască și să treacă. Până acum, viața și lumea s-au așezat altfel, au fost altfel, au curs altfel. Acum... Tot eul bărbatului este, parcă, tăvălit prin praful lăptos de la marginea drumului. Și pe o parte, și pe alta, și în sus, și în jos. De nu scapă netăvălită nicio câtime din eul ăsta. Ca feliile de dovlecel date prin ou și aruncate în tigaie, la sfârșit. El pe el nu se găsește în țărâna aceea, nu știe de unde să se ia și, mai ales, unde să se ducă. Tăvălitura nu e de ici, de colo, la plesneală, e una cât se poate de serioasă, de fermă, de temeinică. Nu-și amintește să fi mai fost vreodată așa de tăvălit. Deși viața i-a fost haotică, zbuțuită, departe de a curge lin, ca apa de râu prin câmpie, prin câmpia asta imensă.

Fusese născut, cum zice poporul, din flori, de o mamă nestatornică aproape din toate punctele de vedere și aproape necoptă la minte, pe cât era de neîmplinită la trup, din pricina vârstei. De ce din flori și nu din măracini, din buruieni, din salcâmi, din orice altceva, nu a înțeles niciodată pe deplin. Deși poporul folosește în zicerile sale ce vorbe vrea. Putea să fie bastard, putea să fie copil de pripas, oricum astea arată mai degrabă starea și situația unui copil născut de o mamă necăsătorită sau în afara căsătoriei. Dar din flori? Ce fel de flori? De curte, ca tufănică și cârciumăresele din fața casei lor? De oală, ca mușcatele care străjuiesc fereastra? De ce, de ce taman din flori?

Viața cursese opintit peste el și peste ai lui. Femeia care îl născuse, înainte de a-l plămădi în pântecul ei, fugise de acasă. Se supăraseră foc că mama ei, care bătea spre o a doua tinerețe și care o avea pe ea, fată mare, de aproape 15 ani, îndrăznise să mai

aducă, fără să-i ceară părerea și acordul, o ființă pe lume. Așa se întâmplase. Venise, ființa aia, nechemată, neașteptată, nedorită. Nu tânjise nimeni după ea. Nu-i dusesese dorul. Nu-i simțise lipsa. Dar, cu toate astea, venise. Nici veste n-a dat din prima, cum dau pruncii, că vine. Că, poate, cine știe, se înfunda drumul pe undeva și nu mai venea. Copilul, o fetiță, se născuse, cine știe din ce cauze, cu un picior mai scurt decât celălalt, defect în cătarea vederii și, după părerea tinerei de 15 ani, rușinos. Monstruos. De neiertat. Clar de condamnat și de neiubit. Cum să ai pe bătătură, cum să ții la ușa ta așa spurcăciune de copil? În condițiile în care ea, poftim, e ditamai fata și încă frumusețe mare. Cum să nu ai picioarele egale? Cum să te legeni, când o să fii mare, ca budanele cu boască pentru țuică, aflate în căruță, în drum spre cazan? Cum să te târăști ca șopârla din fundul curții și să te numești soră cu ea? Cu ea? Care e cineva în sat, care e fată mare, care e, uite, de o frumusețe răpitoare... Râde lumea, râd și curcile, nu doar lumea, de așa progenitură.

Așa că, pentru a scăpa de așa cruntă ocară, plecase hai-hui de acasă cu un bărbat mai în vârstă. Adică, mai bine să-și facă viața ei, rostul ei, decât să îndure așa mare rușine. Auzi, să aibă o șchiopârlancă în familie...

Hăndrălăul cu care a fugit, însă, cum era de așteptat, n-a luat-o de nevastă, s-a bucurat doar, o vreme, de farmecele ei de fată și i-a dat apoi, când s-a săturat de ea, cum tot lumea satului spune, papucii. Fata aia s-a ofuscat ce s-a ofuscat, pe urmă s-a întors - că altceva ce putea face? - cu burta la gură la părinții ei. De unde, cum am spus, plecase de rușinea șchioapei. Aceștia au primit-o, mai de voie, mai de nevoie, mai de mila copilului care

sta să vie pe lume curând. Satul clevetise cât clevetise, vorbise cât vorbise, se oțărâse cât se oțărâse, că așa ceva nu e scris la legile sfinte, dar parcă fata asta era singura de rămăsese borțoasă, fără să aibă bărbat cu cununie? La dat cu piatra, lumea se grăbește. Să-l lovim pe ăla, s-o atingem pe aia, hai, prin noroi cu ei. Dar, niciodată lumea nu se uită în ograda proprie. Nu-și vede bârna din ochi, de paiul din ochiul celuilalt.

Asta e. Se întâmplă, s-a întâmplat mereu, ca fetele tinere și nemăritate să aducă pe lume copii din flori. Ele se spășesc, familia le iartă, satul uită. Dar când el - tânărul aflat acum sub ramurile nucului - se născuse, mama lui, cine mai știe din ce pricini, fugise din nou de acasă. Doar ce-l lăsase pe plod, ca pe un ied fără putere, și plecase iar. Cu un alt bărbat. Fără să-și ia copilul cu ea și fără să regrete că îl lasă în grija părinților și, culmea, alături de șchioapa de care fugise data trecută.

Poamă bună, soi prost, comenta câte o vecină mai arțăgoasă. În satul vecin, unde s-a pripășit poama bună, soiul prost, și-a întemeiat, fără vreo remușcare, fără vreo codeală, fără vreo rătăială pe suflet, o altă familie, uitând astfel cu desăvârșire de pruncul abia născut și abandonat în poala maicii ei.

Bătrânii l-au crescut ca pe propriul copil, mai ales că soarta nu le dăduse, așa cum doriseră, băieți, ci doar fete. Și ce fete, măiculiță! Una era afurisită, rea, apucătoare, ușuratică - nici nu știau cu cine se aseamănă la apucături, că ei erau oameni cumsecade, respectuoși și respectați în sat și cu frică de Dumnezeu - iar cealaltă, cine știe pentru ce păcate grele de-ale lor sau de-ale înaintașilor, fusese condamnată pe viață să fie șchioapă și neajutorată, nefiindu-le de niciun folos în gospodărie și în viață.

Cine să lungească și să îndrepte în lumea asta picioare strâmbe și inegale, dacă Țl de Sus le făcuse așa? Ce, te pui cu voia Lui? Nu te pui, că El e mai presus de toate. Da, păcate grele trăgeau, pesemne, bătrânii. Cine știe de la a câta spiță plăteau acuma ei, cu fata asta șchioapă. De fapt, nu erau ei nici primii, nici ultimii cărora li se năștea un astfel de copil. Doar că, fără picioare zdravene, ce să-i ceri unui astfel de copil? Să dea cu sapa? Să tragă la plug? Să măie vacile? Mai sunt și de ăștia care își pun copiii cu probleme la treabă, dar bătrânii în cauză nici nu voiau să se gândească la așa ceva. E și-așa bătută de soartă fata asta. Ce să mai vrei? Ce să mai ceri de la ea?

Între cei doi copii - fetița infirmă și băiețelul din flori, între care era, de altfel, diferență mică de vârstă, nici doi ani - s-a legat din prima o relație specială, așa că ei au crescut, pur și simplu, ca frații. Asta deși copila era după datină, după legile vechi ale pământului, mătușa băiatului. Tot e bine că era mătușa mai mare, că erau cazuri în sat de era nepotul mai bătrân. Dar astea sunt nimicuri. Lucruri fără importanță. Cui îi pasă de ele și cine să le ție seama?

Toate neîmplinirile bătrânilor referitoare la fiicele lor s-au revărsat, ca o apă umflată de ploi multe, peste nepot. Ei, doi oameni simpli și de omenie, au hotărât că el, boțul ăla de carne părăsit de mama lui, lăsat de izbeșiște și de care nu i-a păsat nici dacă trăiește, nici dacă moare, „trebuie să iasă om, OM, nu arătare, ca mama lui! Trebuie să facem om din el”. Așa că, au scuturat toate firidele pe unde mai agonisaseră ceva galbeni, au mai vândut din pământ, s-au mai strâns de la untdelemn și halviță și l-au dat la școală. Că doar dacă face școală poate să devie, cum vor ei, om.

I-au cumpărat cărți, haine și, deși nu era ușor în anii aceia de după un război cumplit, de-i zice lumea mondial, l-au crescut cu ștaif, ca pe copiii de boier, lucru care în sat, că așa e lumea satului, mai cărcotește, mai bagă hără, i-a și adus porecla de „bulgăre de aur”. Pe oamenii aceia, pe bunicii lui, pe părinții mamei, i-a considerat Dumitru părinții lui. Ei aveau grijă de el, ei îi dădeau pâine, ei îi orânduiau viața ca să-i fie bine. Chiar și când, băiețandru fiind, s-a întors mamă-sa cu soțul ei și cu alt copil de fustă - o fetiță rea și răsfățată - el a continuat să vadă în bătrânii care îl crescuseră, pe mama și pe tatăl lui. Adică oameni care au grijă de un copil.

Trecuseră 12 ani, de când cea care îi dăduse viață plecase de acasă, îl lăsase și nu știuse în tot timpul ăsta nimic despre el. Nu îl căutase, nu îi trimisese vreodată vreo acadea, nu se interesase niciodată de el. Dumitru nu-și cunoștea mama, n-avea de unde, dar se bucurase la început, când se întorsese: avea, uite, acum și el, ca toți copiii, părinți tineri, mai frumoși ca bătrânii, mai fără cute pe față, mai... Și, în fundul inimii lui, era dornic de mângâierile mamei lui, de vorbele ei bune și alintătoare. Mămica mare îi dăduse toată dragostea ei, fără liman, fără opreliști, dar el se gândea că o mamă, ehei, trebuie să fie și mai dragăstoasă, și mai bună, și mai iubitoare decât mămica mare. Așa învățase el la școală, că mama e icoană sfântă pe pământ, că numai ea poate să iubească și să ocrotească un copil, ca nimeni altcineva pe lume.

În loc de toate astea, mama lui îl bătea, îl afurisea și îl dădea necuratului, cu și fără pricină. Ba, nici nu i-a mai lăsat pe bătrâni să îl dea la școală: „Ce-i trebuie atâta carte? spunea ea. Ce, să face popă sau notar? Pă mine nu m-ați ținut în școli și îl țineți pă terchea-berchea ăsta. La muncă, nu la învățat, că cine să